

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 2, Sayı: 4, Haziran 2016, s. 55-72

Doç. Nurbiye UZ

Anadolu Üniversitesi, GSF. Heykel Bölümü, nuz@anadolu.edu.tr

TAŞINIR HEYKELLER

Özet

Estetik ihtiyaçlar insanı diğer canlılardan ayıran önemli bir özelliktir. Sanat yapma ihtiyacı, ilk zamanlardan günümüze anlamı epey değişmiş olsa da, geçerliliğini korumaktadır. Takı, çağlar boyunca insanın çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı bir eleman olmuş, sanatçıların elinde farklı biçimlere dönüşerek sanat eseri niteliği de kazanmıştır.

Heykel sanatı, insanların yaşam biçimleri ve bilimle birlikte çağa ayak uydurmuştur. Her dönem, kendi dönemi içinde beraberinde getirdiği yenilikleri üzerinde taşır. Takı olarak kullanılan heykellerin ilk anlamları büyüsel, simgesel, güç ve statü göstergesiyken; günümüzde heykeltıraşların elinde küçük, insan üzerinde form bulan heykellere dönüşmüştür. Pek çok sanatçı, bazen bunu geçim kaynağı olarak kullanmışsa da, kendi sanat anlayışlarını ve kişisel çizgilerini yansıttıkları formlar olarak biçimlendirmişlerdir.

Bu çalışmada, genel bakışla takı tarihi ve yapı değişikliği araştırıldıktan sonra, konumuz olan, "Taşınır Heykeller", yani insanın üzerinde taşıyabildiği takı formunda küçük heykeller; günümüze yakın dönemde yaşamış önemli heykeltıraşların, González, Picasso, Braque, Arp, Calder, César, Martinazzi, Caro, Arman, Pomodoro, ve Berrocal'un çalışmaları örneklendirilerek anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Heykel, takı, sanat

MOVABLE SCULPTURES

Abstract

Aesthetic need is an important characteristic which differentiates humans from other living things. Need to perform art still survives although its meaning has rather changed from initial ages to our day. Jewellery has been an element used to meet various need of humans for ages and it has also gained the quality of being artwork by taking different forms in the hands of artists.

The art of sculpture has kept pace with the ways of living of people and with the age along with science. It bears novelties that it brings about in its own age. While the initial meanings of sculpture which were used as jewellery were magical, symbolical, power and status manifestation, they are transformed, in the hands of sculptors, into small sculptures which have assumed form on humans. Many artists have shaped it as forms where they reflected their own arts understanding and personal lines although sometimes they used it as a means of livelihood.

In this study, after history of jewellery and structural change is examined in a general view, our main subject, the "Movable Sculptures" is explained, namely, small sculptures in the form of jewellery which can be carried by people on themselves, by giving examples from works of Gonzalez, Picasso, Braque, Arp, Calder, César, Martinazzi, Caro, Arman, Pomodoro and Berrocal who are important sculptors who lived in recent periods of our age.

Key Words: Sculpture, jewellery, art

Giriş

Heykel sanatı çoğu zaman başka sanat eserleri ya da ortamla ilişki içindedir. Bazen çevrenin ayrılmaz bir parçasıdır, bazen çevrenin kendisi... Çağlar boyunca anıt heykeller, mezar taşları, lahitler, bir olayın anısına dikilen sütunlar, zafer takları, işlevi sadece estetik beğeni olan ya da amacı bazı kavramları hatırlatmak olan heykeller vb. yapılagelmiştir. Aslında tüm bunlar heykel sanatının farklı amaçlar için yapılmış formlarıdır.

Takı konusu, insanların yaşam biçimleri ve değişimleri, estetik algıları ve gelişimleri, sanat tarihi içinde farklı akımlar ya da eğilimler çerçevesinde vb. ele alındığında farklı sonuçlar ortaya çıkabilmekte ve farklı alanlardan çok araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olmuştur. Takı süs elemanı mı, sosyal statü göstergesi mi yoksa bir heykeltıraşın elinde, insan üzerinde taşıyabildiği küçük heykeller mi olduğu sorularının karşılığında elbette tümünü kapsayabildiği gibi, bu çalışmada "taşınabilir küçük heykeller" ve heykel biçimlerinden biri olarak ele alınmıştır.

Takı kullanımının çok eski tarihlere dayandığını ve insan hayatında önemli bir yere sahip olduğunu biliyoruz. Arkeolojik olarak bilinen ilk bulgular, günümüzden binlerce yıl öncesine aittir. Takının hangi amaçla kullanılmaya başladığı, değişen dönem ve toplumsal anlayışlar,

sosyal statüye göre gösterdiği değişiklikler, kullanılan malzeme ve teknikler, bir sanat eseri olarak heykeltıraşların konuyu nasıl ele aldıkları çalışma için belirleyici sorulardan olmuştur.

Eski dönemlerde büyüsel amaçlı kullanılan takıların zamanla anlamları değişmiş, toplum içinde statü göstergesine dönüşmüştür. Pek çok aşamadan geçen ve farklı dönemlerde farklı anlamlar yüklenen takıların bazıları, günümüzde taşınır küçük heykeller şeklinde daha çok estetik obje olarak değer bulmuştur.

Bugün takı bilinen anlamı ötesine geçerek birçok farklı disiplinden sanatçının ilgisini çekmekte ve ivme kazanarak yoluna devam etmektedir. Takılar artık sadece süslenme objeleri değil sanatsal değerler taşıyan objeler olduğu bilinmektedir (Demirtaş Dikmen, 2011: 138).

Bu makale üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kısa takı tarihçesi araştırılmış, ikinci bölümde heykel sanatı ve takı heykellerden bahsedilmiş, üçüncü bölümde ise, heykel sanatçılarının konuya nasıl yaklaştıkları üzerinde yoğunlaşarak özellikle “takı formunda heykeller” örneklendirilerek anlatılmış ve sınırlandırılmıştır. Örnekler 20. ve 21. yüzyılda heykel sanatı tarihinde önemli yer edinmiş sanatçıların yapıtlarından seçilmiştir ve heykel anlayışları üzerinden takı çalışmaları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Seçilen örnekler sanatçının doğum tarihi önceliğine göre sıralanmıştır. Araştırma sınırlarımız çerçevesinde tüm takı çalışan heykeltıraşlara yer veremediğimiz için bazı önemli örnekler metin sonunda resimlerle verilmiş, genel bir bakışla takı heykeller tanıtılmaya çalışılmıştır.

Kısa Takı Tarihçesi

Takı, çağlar boyunca insanın keşifleriyle paralel, farklı boyutlar kazanarak günümüze kadar gelmiştir. Simgesel anlam, doğal objelerden giderek değerli maden ve taş kullanımıyla insan hayatında önemli bir yer tutmuştur. İlk zamanlarda takıya yüklenen anlamların pek çoğu günümüz için de geçerlidir. Takıya duyulan ihtiyaç, dönem, toplum, inanç, yaş, cinsiyet vb. gibi unsurlarla farklılık gösterirken; eski çağlardan beri kullanıla gelen bu objeler, heykeltıraşların ya da diğer sanatçıların elinde sanat eseri niteliği de kazanmıştır.

Bilinç çağından bu yana insanlar, kendi varlıklarını anlayabilmek ve anlatabilmek; kültürel, etnik, siyasi, dini inanış, yaş, cinsiyet, medeni durum, sosyal statü vb. gibi durumlar için kendi vücutlarını kullanmışlardır (McIntosh, 2006).

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir estetik ihtiyaçlar... İnsan ilk dönemlerden beri kendini süsleme ihtiyacı duymuştur ve takı takmak bunun bir örneğidir. Kimi zaman savaş sembolü, kimi zaman koruyucu unsuru olan takılar, çoğu zaman güç ve otorite göstergesidir. Tarih öncesi dönemde insanlar, taş, kemik, fosil, tohum, küçük kabuklar gibi bulabildiği ve işleyebildiği her şeyi bu amaçla kullanmışlardır. Evrimleşme sürecinde değerli ve değersiz malzemeleri ayırt etmeyi ve takıya dönüştürmeyi öğrenirken, diğer yanda da alet kullanmada ve bunları farklı işlerde olduğu gibi takı yapmakta da giderek daha başarılı olmuşlardır (Prado Rivos, 2009).

Bu simgesel objeler, ilk zamanlarda insanların buldukları nesnelere takıya dönüştürmesi şeklindeyken, daha sonra maden kullanımı keşfiyle malzeme olarak da değişimler göstermiştir. Aynı zamanda avcı toplumlardan yerleşik düzene geçilmesi de takı yapımına değişiklik olarak yansır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan takının geçirdiği aşamalara bakıldığında, günümüzde yapılara temel oluşturan bu sürecin, toplumsal yaşamların ve gelişimin bir parçası olduğu görülmektedir. Takılar, çeşitli gereksinimlerle birlikte değişmiş, her farklı dönem ve toplum ya da toplulukta farklı anlamlar üstlenmiştir. Taşıyanın toplumdaki konumunun göstergesi olduğu gibi, takan kişiyi kötülük ve tehlikelerden koruma amacı da taşımış, büyü, sihir, nazar gibi kavramlarla birlikte anılmıştır. Ciddi anlamlar yüklenen takı, aynı zamanda ilkel sanatın ilk ürünlerindedir. İlk dönemlerden bu yana insan, korkularını yenmek, yücelik kazanmak, gücünü göstermek, güzel görünmek gibi dini ya da geleneksel sebeplerle bu tür aksesuarları kullanmışlardır.

Takının malzemesi kadar biçimi, rengi, büyüklüğü de simgesel, büyüsel ve statü anlamını taşımıştır. Hatta yaş ve cinsiyete göre farklılıklar gösterir özelliktedirler. Dolayısıyla takının üzerindeki anlam ve biçimler; her dönem ve yerde, insanların yaşam biçimleri ve keşifleriyle doğru orantılı olarak etkilenmiştir. Örneğin, Mısır, Mezopotamya, Anadolu ya da Avrupa'da örneklerine çok sayıda rastlanan takılar sayesinde, bu bölgelerdeki insan yaşam biçimleri daha iyi anlaşılabilir. Hattı.

Üst Paleolitik kültürlerde genelde eskisine göre araç-gereç kullanımını daha çeşitli ve geniş seçenektir. Kemik, boynuz gibi materyaller yanında döküm teknikleri de gelişmiş ve yaygınlaşmıştır (Haviland ve Walrath, 2008).

Neolitik çağ, yani tarım devrimi ile birlikte insanlar göçebelikten yerleşik yaşama geçmişlerdir. Bu, birçok alanda gelişmelere neden olduğu gibi, kendini takı sanatında da göstermiştir.

İlk maden takılarına yerleşik kültürün başladığı dönemde rastlanmıştır. İnsan yeni madenler ararken ilk doğal altın ve gümüşü bulmuştur. Aynı zamanda şehir devletleri kurulmuş ve siyasi yapı oluşturulmuştur. Böylece tabakalı toplumlar ve statü simgeleri ortaya çıkmıştır (Sanat Tarihi Sitesi).

Değerli maden kullanımı, kişiler arasındaki farklılıkları daha da belirginleştirmiş, zenginlik göstergesine dönüşmüştür. Bu yine kullanılan yer, bilinç, toplumsal özellikler, kültürel farklılıklarla birlikte değeri değişebilmektedir. Örneğin takılarda, süs eşyalarında, şık kıyafetlerde kullanılan altın, Avrupalılar için binlerce yıldır sosyal sınıfı ve üstünlüğünü göstermek için değerli bir metaldir. Oysa Afrika'da daha farklıdır. Başlangıçta, bakır en aranan metaldir. Altının değerini Afrikalılara tanıtan VII. yüzyıldan itibaren Araplar olmuştur (Meyer, 1991).

Günümüzde takı malzeme, teknik, biçim olarak çok seçenekli ve gelişmiş durumdadır. Kullanıcı gruplarına göre tasarımlar ve malzeme seçimi farklılaşmaktadır. Ancak toplumun her kesimine hitap edebilecek değersiz, yarı değerli ya da değerli malzemelerle üretilen sınırsız seçenek görmek mümkündür.

Heykel Sanatı ve Takı Heykeller

İnsanın diğer canlılardan ayrıldığı önemli noktalardan biri, kullanılabilir bir takım objeler yapmasıdır. Sanatın tam olarak ne zaman doğduğunu bilemesek de, bu faaliyetin başladığı ilk andan itibaren, aslında heykelden söz etmek gerekir. “Tarih öncesi dönemde insanın varoluşuyla birlikte sanatta ortaya çıkmıştır. İnsanın bilinçsizliği, yalnız ve ürkek oluşu, hatta doğaya karşı duyduğu korku ve hayranlık sanatın başlamasına sebep olmuştur” (Ersoy, 2002: 29).

Binlerce yıl önce yaşayan insanlar ilkel araçlarla taş, kemik, ağaç gibi malzemeleri oyarak basit heykelcikler yapmışlardır. Mızrak ve baltalarını, çeşitli figürler kazıyarak süslemişler, kendi üzerlerinde oyma, yontma ve kabartmalar taşımışlar, yaşadıkları mağaraların duvarlarını hayvan, av resimleri ve kabartmalarıyla donatmışlardır. Elbette ilk zamanlardaki amaç şu anki sanat yapma amacından çok farklıdır. Duyulan bir takım gereksinmeler, bu ister korunma güdüsü, ister yaşamı devam ettirme güdüsü olsun; insanı sadece avlanarak ve beslenerek yaşam sürmesinin dışına çıkarmıştır. Aklını kullanarak kendini ve ürettiklerini geliştirmiştir. Anlam veremediği bazı doğa olayları karşısında, ilahi güçleri hayal etmiş, onların kötülüklerinden korunma ya da onlara sığınma ihtiyacı duymuştur. Bazen heykelle, bazen avladığı hayvanlardan bir parça üzerinde taşıyarak güç kazandığına inanmış, böylece heykel onun aracı olmuştur. Takı ve heykel ilişkisinin işte bu noktada başladığını söylemek yanlış olmasa gerek.

Binlerce yıldır sürdürüle gelen heykel yapımı zaman zaman boyut ve malzeme değişikliğiyle anlamları da farklılaşır. Takı heykellerle, heykelin bulunduğu mekan ya da bizim bulunduğumuz mekanda heykelin yer alması, artık insanın heykele mekan olması anlamına dönüştüğü söylenebilir.

“Sanatın özellikle heykelin insan yaşamında yer alabilmesi, insanın bunu kendine katabilmesi ve sanatla sunulan yenedünyaların insan tarafından algılanabilmesi her çağda ve her coğrafyada zor olmuştur” (Demirkalp, 2009: 31).

Heykelin tapınma aracı olmasından sonra, kendi heykelini ya da takısını yapabilenlerin diğerleri için de ürettiği ticari bir mal olmaya başlamış, hatta geçim sağlamak için başkalarına satma yoluna gidilmiştir. Estetik ihtiyaçların da devreye girdiği düşünüldüğünde, ilk yapılarla günümüze yaklaşıırken ya da günümüzdeki işlev, amaç ve anlam farklılaşmıştır farklılaşmasına ama ilk dönemlerdeki etkilerin hala bazı toplumlarda yaygın şekilde kullanıldığını biliyoruz. “Çok eski devirlerde olduğu gibi, bugün de Afrika, Güney Amerika ve Okyanus adalarının bazı halkları; içinde büyümlü bir gücün ya da bir cinin yerleştiğine inandıkları heykellere fetiş olarak saygı duyarlar. Korku ile karışık dinsel saygı duyulan bu fetişler hastalık giderici olarak tapılan nesnelere. Bunlar, çoğu kez insana benzeyen, fakat tuhaf ve grotesk görünümlü heykelciklerdir” (Mülayim, 1994: 63).

“Heykel sanatı, tarihsel açıdan biçim sanatlarının en eskilerindedir. Yaklaşık her kültürün oluşum evresinde el sanatlarının gelişimini, heykel sanatının ortaya çıkıp serpilmeye başlaması izler. Genellikle köken açısından küçük el sanatlarından yola çıkar, söz konusu kültürün özelliklerine göre, kimi kez onlarla kaynaşır. Bu dalda ilk üretimler çıplak elle biçimlendirme

olanağı veren kil ve benzeri gereçlerin yaygın olarak kullanılmasıyla başlamıştır” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008: 681).

Küçük boyutta ve insanın kendi üzerinde taşıyabildiği takı özelliği gösteren heykeller, elbette ilk dönemlerde heykel-takı amacıyla yapılmamıştır. Ancak günümüzde pek çok sanatçı ve heykeltıraş, kendi tarzlarını yansıttıkları takı biçiminde heykelcikler yapmaktadırlar. Her türlü takı için sanat eseri tanımı yapılamaz belki ama bu sayede sanat eseri niteliği taşıyan çok güzel örneklerini de görmek mümkün olmuştur.

Heykel sanatı genelde üçboyutlu yapısı nedeniyle çevre ve kendi mekanıyla ilişki kurması ile ilgilenir. Takı şeklinde heykel yapma aslında heykelle iletişim kurma araçlarından biri sayılabilir. Büyük boyutta anıt ya da bir mekan için yapılan heykeller için seyircinin onu gidip görebilmesi gerekir. Bunu aşmak için bazen sanatçılar, daha çok kişiyle iletişim kurma ihtiyacıyla, takı şeklinde küçük heykeller yapma yoluna gitmişlerdir.

“Tarihsel konumu içinde heykel sanatı da, başka biçim sanatlarının yanı sıra mekan içinde yer alarak ve mekanı varlığıyla etkileyerek, belli bir ya da daha çok bildiriye görsel yolla iletmekle yükümlü tutulmuştur. Bu açıdan her kültürün benimsenen yaşam biçimi ve inançlar doğrultusunda özgün, kuralları belirgin bir görsel dili vardır. Söz konusu kültürü tanımaksızın sanat ürününü derinlemesine algılayabilmek bu nedenle olası değildir. Tarih boyunca pek çok kültürün yanı sıra pek çok tür ve okul ortaya çıkmış, bunlar kimi kez eşzamanlı, kimi kez birbirine ardıl, birbiriyle ilişkili ya da ilişkisiz olarak yer almışlardır. Bu olağanüstü zengin çeşitleme, 20. yy.’da da en geniş evrensel boyutuyla sürmektedir. Artık plastik sanatlarda geleneğin yerini yeni arayışlarla dönüşümlerin aldığı Endüstri Devrimi’yle gündeme gelen yeni yaşam biçimi ve bundan kaynaklanan koşullarla olanaklara bağlı bir temele dayanarak geliştiği söylenebilir” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008: 682).

Bugün heykeltıraşlar, kendi amaçlarına uygun her türlü malzeme ve yöntemi kullanmaktadırlar. Bu da günümüz heykel sanatını belirli malzeme ya da teknikle sınırlı kalmasını engeller. Tarihsel gelişim içinde biçim ve teknik olarak farklı isimlerle anılan heykel, günümüzde hem biçim hem de anlam ve teknik olarak çok çeşitlenmiştir.

Farklı pek çok biçim ve teknik kullanılan heykelden söz ederken, çevresiyle, kendi parçalarıyla ve izleyicisiyle kurduğu vb. gibi ilişkiler bütünü olarak bahsetmek gerekir. En önemli ilişkilerinden biri heykelin taşıyıcısıyla yani kaidesiyle olan ilişkisidir. Kaide onu ayakta tutarken aynı zamanda anlatımına yardımcı olan bir elemandır. Heykele hangi açılardan yüksek ya da alçak, yakın ya da uzak bakılacağı, ön ya da arkasının neresi olduğu, çevresiyle ilişkisini nasıl kuracağı gibi katkılarından söz edilebilir. Pek çok sanatçı kaideyi taşıyıcılık özelliğinden çıkarıp heykelin bir parçası olarak değerlendirmiştir. İşte takı heykeller için, taşıyan kişinin bu görevi üstlendiğini söyleyebiliriz. Sanatçı tarafından belirlenmemişse taşınır bu heykeller, kadın ya da erkek, yaşlı ya da genç vb. gibi, kişi ile bağlı anlam taşıyabilmektedir. Böylelikle hareketli bir kaide yani insan üzerinde yer bulan bu heykeller, insanın günlük hayatında yer almış, hareket kazanmış, farklı pek çok ortama girme olanağı bulmuş, farklı pek çok kişi ile iletişime girmiş olur.

Takı Yapan Sanatçılardan Örnekler

Modern sanat denince çoğu insanın aklına Picasso'nun portreleri, Calder'in dev mobilleri, Braque'ın geometrik resimleri, Gonzalez'in demir adamları, César'ın sıkıştırılmaları, Caro'nun kaidesiz boyalı çalışmaları ya da Salvador Dalí'nin gerçeküstü hayal dünyası gelir. Ama bu önemli sanatçıların hepimizin çok iyi tanıdığı eserleri yanında takı tasarımları da vardır. Yenilikçi, taşınabilir, giyilebilir sanat eserleridir aynı zamanda ve bu anlamda çok güzel örneklerle imza atmışlardır.

Bu sanatçılar takı tasarımcıları değildir; bazen takı onlar için bir geçim kaynağı olsa da daha çok sanatçıların kendi çizgilerini taşıyan, küçük boyutlu, insan vücudu üzerinde form bulan eserleridir. Örneğin:

Julio González (1876–1942); 20. yüzyılın ilk yarısının en önemli sanatçılarından. Kariyeri boyunca Pablo Picasso ile çalışmalarda bulunan ve kendi işleri için yardım alan Julio González, heykel sanatı tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Figüratif ve soyut, yenilikçi ve kübist eserleriyle, özellikle de metal çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. Büyük boyutlu metal heykelleri yanında, takı ama küçük González heykelleri diyebileceğimiz çalışmalar da yapmıştır.

Takı ve kuyumculuk onun için, demirci soyundan gelme bir aile mirasıdır. Gümüş ve demir çocukluğundan itibaren günlük hayatının bir parçasıdır. Babasının atölyesine girerek aile geleneğini devam ettirmiş, takı, resim ve desenlerini bu sayede geliştirmiştir. Mükemmel işçilik onu, hayal gücü ve yeni buluşlarla, usta bir sanatçıya dönüştürmüştür (Vierny, 2005).

Sanatçı, mekan, boşluk, düzlem, parça ve bütün arasındaki ilişki ve denge üzerinde durmuş, heyecan verici bir meydan okumayla hurdalara şekil vermiştir. Resim, heykel, desen, takı gibi sanatsal objeler üreten González, figür ve soyutlama arasında güçlü hayal gücü, boş-dolu, düz-pürüzlü, özgün-otantik gibi karşılaştırmalar ve farklı yüzeylerle çalışmalarında çelikten bir imparatorluk kurmuştur adeta...

Genelde geometrik şekiller, çizgiler, sadeleştirilmiş ve soyutlanmış insan figürleri, metal levhalar, çubuklar kullanmıştır. Heykelleri kübist ve sürrealist tarza çok yakın olan González, biçimleri ve özellikle boşluğu kullanma şekliyle modern metal heykelin babası gibidir. Çalışmalarıyla David Smith, Eduardo Chillida gibi pek çok sanatçıya ilham vermiş, öncü tutumlarıyla pek çok sanatçının önünü açmıştır (Tajan Sitesi, 2010: 67).

Resim 1'de görülen çalışması, metal malzemeyle, geometri kullanarak yapmış olduğu takıdır ve sanatçının heykellerini andırmaktadır. Boşluk, çizgi, yüzey, form ilişkilerini özenle kullandığı görülmektedir. Yapılan soyutlama onun hayal dünyasının bir göstergesidir.

Pablo Picasso (1881-1973); Resim, heykel ve seramik sanatçısı Picasso, modern sanatın önemli temsilcilerindendir. Önderlik ettiği Kübizm akımıyla görsel ve plastik sanatların çizgisini değiştirmiştir. Babası resim öğretmenidir ve ilk çizim derslerini ondan almıştır. Sanatçının heykellerinin çoğu daha önceden resimlerini çizdiği tasarımlardır. Farklı malzemeler ve dene-melerle "ilk önemli heykeli, 1909 yılında Analitik Kübizm'in yapısal unsurlarını uygulayarak yaptığı kadın Başı'dır. Bu eserde Fernande Olivier'nin hatları yüksek plastik etkilere sahip iç ve

dışbükey yüzeylerle çözümlenir. Bireşimsel dönem boyunca Picasso, montaj tekniği sayesinde resim ile heykel arasındaki sınırı aşar” (Battistini, 2001: 114). 1962’den sonra heykel yapmayı durduran Picasso, farklı malzemeleri çalışmalarında başarıyla kullanmıştır (Dupuis-Labbé, 2000).

Picasso Dora Maar’ın portresini işlediği çok sayıda broş, yüzük, kolye gibi farklı malzemelerden takılar hazırlamıştır. Resim 2’de görülen yüzük bunlardan biridir. Değerli metal ve taşlar yanında Picasso’nun, plajda bulduğu çakıl taşı, kırık çömlek parçaları vb. üzerine kazıyarak yaptığı ve yakın çevresi tarafından iyi bilinen çok sayıda takı çalışması vardır. “Dora benim için her zaman ağlayan bir kadın olmuştur” diyen Picasso için bu çalışmaları onun hayatının derin gerçekliğidir ve kuşkusuz manevi değeri çok büyüktür. Bu çarpık portreler, resimleri ve heykelleri gibi takılarında da Picasso tarzını açıkça ortaya koyan tasarımlardır (McCarthy, August 2010). Picasso’nun resim ve heykelleri yanında, takılarına sahip olabilmek kuşkusuz herkes için bir ayrıcalık göstergesidir.

Resim 1: Julio González, Gümüş Kolye, Kolye, Uzunluk: 73cm., 1920-1930.

Resim 2: Picasso, “Dora Maar’ın Portresi”, Krom kaplı Metal Yüzük, h:?, 1936-1939.

Georges Braque (1882-1963); çağdaş ve soyut sanatın en önemli isimlerindendir ve Cézanne’nın resimlerinden etkilenerek geometrik çizimlere yönelmiştir. Daha sonra Picasso ile hatta ondan daha önce Kübizmin öncülerinden biri olmuştur.

Braque hiçbir ideolojiye bağlı kalmamış, aksine kişisel bir tarz benimsemiştir. Mekan ve mekan içindeki hareketle ilgilenen sanatçı, Kübizmin ilkesini “yeni bir mekan oluşturmak” olarak tanımlamış; nesnelere parçalamasındaki amacını “mekan ve mekan içinde hareket yaratmak” olarak nitelendirmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008).

Balıklar, antikiteden esinlenerek yaptığı insan kafaları, atlar ve özellikle kuşlar gibi yapıtlarında hareket ve uzayı temel aldığı için formlar basit bir şekilde anlatılmıştır. 1911’de kağıt ve kırılabilir malzemelerle heykel demelerinde bulunmuş, ancak bunlar günümüze kadar ulaşamamıştır. Sanatçı, daha sonra kalıcı malzemelerden heykel çalışmaları yapmıştır (Notes Precieuses Sitesi).

Braque, Eski Yunan Sanatı ve mitolojisinden etkilenerek bir dizi küçük heykel yapmıştır. Ancak ona asıl ün getiren kübik resimleridir. Sanatçı, tiyatro oyun dekorları, vitray, metal ve taşlarla yaptığı mücevher ve takılarıyla da dikkat çekmiştir.¹

¹Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://www.michelfillion.com/oeuvres.php?artiste=BRAQUE>

Resim 3’de görülen broş, değerli, yarı değerli maden ve taşlarla yaptığı takılarına örnek olarak gösterilebilir. Kuşun hareketiyle önem verdiği hareket ve boşluk ön plana çıkmıştır. Sarı zemin üzerine kullandığı mavi renk derinlik hissini artırmış, formların altındaki desen bilgisi ön plana çıkmıştır.

Farklı bir tarzı olan Braque’ın resimlerinde şiir yüksek lirizm olarak form bulmuştur. Bugün dünya çapında kabul edilmiş en büyük sanatçılardandır (Stanislas, 1941).

Jean Arp (1887–1966); Hans Arp olarak da bilinen sanatçı, heykel ve kabartmalarının yanında, yırtık kağıtlar, tel ve ipliklerle yaptığı resimleriyle de bilinir.

Şair, heykeltıraş, tasarımcı ve ressam olan Jean Arp, sanatını kurulu düzene karşı koymak için kullanmıştır. 20. yüzyılın öncü sanat anlayışının önemli isimlerinden ve 1916’da Dada hareketinin kurucularındadır. 1950’li yıllarda sınırlı sayıda takı çalışması yapmıştır (Tajan Sitesi, 2010: 49).

Plastik sanatlar yanında yazın sanatıyla da yakından ilgilenmiştir. İlk heykelini 8 yaşındayken ahşaptan yapmış olan Arp’ın ilk yayınlanan eserleri şiirlerdir (Fauchereau, 1988).

Takı çalışmaları heykelleri paralelinde gelişme göstermiş, Arp çizgisini hep taşımıştır. Resim 4’de görülen takısında da, heykel sanatıyla ilgili olan herkesin Arp çalışması olduğunu hemen anlayabileceği ve sanatçının kişisel çizgisinin açıkça gözlendiği tarz söz konusudur. Basit bir işçilikle yapılmış gibi görülen kırık şişe şeklinde bıyıklı bir baştan oluşan tasarımın altında, büyük hayal gücü ve soyutlama yeteneği olduğu şüphesizdir.

Resim 3: Georges Braque, “Kuş” Altın, Mavi Emaye, Kırmızı Yalancı Elmas Broş 5,8x 3,3cm., 1960.

Resim 4: Jean Arp, “Şişe Baş ve Bıyık”, Gümüş, Ametist, Amazonit Kolye, 26x15cm., 1960.

Alexander Calder (1898-1976); 20. yüzyılın en yenilikçi ve büyük isimlerinden biri olan ve sanatçı bir aileden gelen Calder, sanata çocuk yaşlarda başlamıştır. Heykel dışında resim, rölyef, sahne, oyuncak ve takı tasarımı da yapmıştır. “Sanat neden durağan-statik olmalıdır? Soyut bir resim ya da heykele baktığımızda, hiçbir anlamı olmayan planlar, daireler, düzlemlerin benzer hareketlerini görüyoruz. Mükemmel olabilir ama hep hareketsiz. Heykeldeki bir sonraki adım harekettir” (Moreeuw Sitesi) diye düşünen Calder, aslında makine mühendisidir ve onu asıl ünlü yapan bu düşünceyle ortaya çıkmış “mobil” heykelleridir.

Calder’in mobilleri, Kinetik Sanat’ın öncü örnekleri arasındadır. Aynı zamanda heykel sanatındaki gerçek devinimi sunmaları açısından da öncüdür. Titizce düzenlenmiş ve planlan-

miş bir devinimin tersine Calder özgür, rastlantısal devinimi vermeyi amaçlamıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008).

İlk takısını 6 yaşındayken kız kardeşi için yapmış ve hayatının geri kalanını cebinde pense ve tel parçaları ile dolaşmıştır. Sanatçının tasarımları heykellerine paralel gelişim göstermiştir ve giyilebilir sanat eserleri olarak nitelendirilebilir. Abartılı takılarını takan ya da giyen kişi adeta onunla bütünleşir.² Calder, genellikle seramik, ahşap, cam parçaları, pirinç, çelik gibi malzemeler tercih etmiş, altın, gümüş vb. gibi metalleri nadiren kullanmıştır. Bu tür değerli malzemeleri ve geleneksel işçiliği reddeden Calder, dövülmüş metal parçalarıyla soyut ya da figüratif tarzda işler üretmiştir.³

Resim 5'te Calder'in izlerini taşıyan takıların bir örneği görülmektedir. Modern bir kabile kraliçelerini andıran takısı, onun genel sanat anlayışını ve profilini çok net vermektedir. Tasarım, mobil ve anıtsal heykellerini andırmaktadır. Onu takan kişi ile bütünleşen çalışmanın tüm parçaları birbirini nasıl etkileyeceği hesap edilerek tasarlanmıştır. Genelde bunlar insan anatomisi dikkate alınarak, bedene özel tasarlanan heykel-takı çalışmalarıdır ve pek çok takı tasarımcısına ve sanatçıya ilham vermiş, onlara yol açmıştır. Calder, zamanının çok ilerisinde bir sanatçıdır ve kendisinin tasarlayarak yaptığı çok sayıda eşsiz esere imza atmıştır. Eğer diğer heykelleri ile tanınmasaydı zaten bu yaptığı takı heykelleriyle sanat tarihinde çok önemli bir yer edirdi (McCarthy, April 2010).

César Baldaccini (1921-1998); Yeni Gerçekçilik akımının önde gelen isimlerinden ve tanınmış Fransız heykeltıraşlarından biridir. César hurda metal, çöp ve sıkıştırılmış arabaları, poliüretan köpükten heykelleri, hayvan ve böcek tasvirleri ile tanınmıştır. İlk çalışmaları genellikle hurda metalleri ve atık malzemeleri birbirine kaynatarak yaptığı çalışmalarıdır. 1960 yılında ismi sıkça duyulmaya başlayan sanatçı, hurdacıdan malzeme topladığı sırada bir hidrolik sıkıştırma makinesini çalışırken görmüş ve heykellerinde denemeye karar vermiştir. Bu "Sıkıştırmalar"ı, César'ın en çok bilinen çalışmalarıdır ve ona büyük ün kazandırmıştır. 1965 yılında plastik malzeme ile çalışan sanatçı, poliüretan kullanarak "Genişlemeler"le seyirci önünde bir dizi etkinlik yapmıştır.

70'li yıllar sanatçının genişleme çalışmalarından sıkıştırma çalışmalarına dönüş yaptığı yıllar olarak gösterilebilir. 1971 yılında çok sayıda ve çeşitli araştırmalarla birlikte, metal sıkıştırmalarından, malzemenin davranışını araştırdığı plastik malzemelerle sıkıştırmalar denemiş, çok sayıda farklı renkleri de yan yana getirdiği çalışmaya imza atmıştır. Kısacası plastik malzeme, sanatçıya anıtsal sıkıştırmalardan küçük objelere kadar geniş bir alan sunmuştur (Restany, 1975).

Daha sonra, kağıt karton kumaş gibi, farklı malzemelerle de, denemeleri süren, "ben gerçekten heykeltıraş elindeki çekiç ve murçla taş yontan bir kimse olarak düşünürdüm; oysa, heykel herhangi bir malzeme ile belli şeyleri anlatmanın bir aracıdır. Beni ilgilendiren malzemenin organik dili ve yarattığı imkanlardır. Önemli olan malzemenin güzelliğidir ve demir,

² Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://calder.org/work/category/jewelry/>

³ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://calder.org/>

lastik, saç, kağıt, kristal hatta altın bile olsa bütün malzemeler kıymetlidir” (Katı, 1996: 126) diye düşünen sanatçının heykelleri gibi takı çalışmaları da dikkat çekicidir.

Resimde 6’de görülen takı, César’ın sıkıştırma çalışmalarının küçük boyut örneği olarak gösterilebilir.⁴ Büyük boyutlu “sıkıştırmalar”ını bu şekliyle ve farklı bir kullanımda görmek hem takan kişiyi hem de onu görebilen herkesi fazlasıyla heyecanlandırmaktadır. Yine resim 7’de herkesin çok iyi tanıdığı, César denince akla ilk gelen çalışmalarından biri olan “başparmak” heykelinin küçük halini örnek olarak gösterebiliriz. Heykel bu yeni haliyle insan üzerinde hareket kazanmış, yer değiştirmiş, böylelikle farklı ve çok sayıda insanla iletişim kurma olanağı bulmuştur. César, kendi çizgisini taşıyan bu küçük heykellerle, daha farklı seyirci kitlesine ulaşabilmiştir.

Resim 5: Alexander Calder, İsimsiz, Pirinç Kolye, 35,5x40,6cm., 1949.

Resim 6: César, ‘Sıkıştırma’ Altın, Zümrüt, ve Yakut Kolye, 77.3gr. y: ?.

Resim 7: César, ‘Başparmak’ Altın Kolye, 4,1x2,3cm. y: ?.

Bruno Martinazzi (1923-); Heykel formunda takılarıyla tanınan sanatçı, çağdaş takı sanatının önemli isimlerindedir.⁵ En bilinen heykeli büyük boyutlu taştan yapmış olduğu ve gücü sembolize eden yumruk şeklindeki el çalışmasıdır. Heykelleriyle benzer özellik gösteren sanatçının takıları, insan formunu konu alan giyilebilir-taşınabilir heykellere örnek olarak gösterilebilir.

Uluslararası düzeyde üne sahip ve takı tasarımı üzerinde büyük etki yaratan sanatçı, hümanist bir felsefeye özellikle insan ve el formu üzerinde yoğunlaşmış, bunları gerçekçi bir gözlemlerle işlemiştir. İlk serisi toplumun kendini yiyip bitiren açgözlülüğünü öne çıkardığı ve ağız ile temsil ettiği çalışmalarıdır. Daha sonra şiddetle güç arasındaki karşılaştırmayı ortaya koyduğu yumruk çalışmalarını yapmıştır. Daha sonra yaratıcı olarak eli ele almış, bunu başkalarıyla ilişki kurmak anlamında yorumlamıştır (Mad Museum Sitesi, ‘Bruno Martinazzi’).

Resim 8’de görülen çalışması insan elini konu alan bir bileziktir. Heykellerinde olduğu gibi bu tasarımında da gücün anlatıldığı hissedilmektedir. Bileziği takan kişi, bu güçlü el sayesinde belki kendini daha güvende hissedebilecektir.

Anthony Caro (1924-); Caro, mühendislik eğitimi almış olmasına rağmen, metal malzemeleri, hazır bulunmuş nesnelere bir araya getirerek yaptığı soyut heykelleriyle dikkat çeken önemli bir sanatçıdır. Bir dönem Henry Moore’un asistanlığını yapmış, David Smith ile tanıştı-

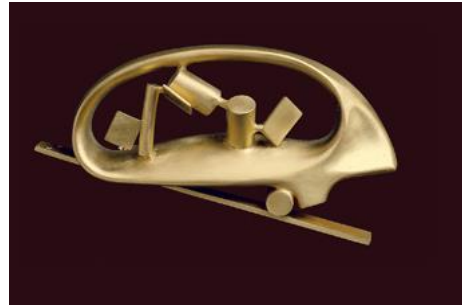
⁴Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://www.artvalue.com/auction-results--18249---10-----1----Cesar.htm>

tan sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.⁶ Caro'nun heykelleri kendi ayakları üzerinde duran, kaide istemeyen çalışmalardır ve bu anlamda öncü sanatçılardandır. Heykel üzerinde kullandığı boşluklarla da dikkat çekmiş, sanatçı bu sayede izleyicisine esere daha çok yaklaşma olanağı vermiştir.

Heykel-mekan ilişkisi üzerinde duran Caro, gerilimler ve karşıtlıklar yaratmaya çalışmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008). Sanatçının takı çalışmaları da heykellerini destekler biçimlerde. Resim 9'da çizgi, yüzey, form, boşluk gibi farklı plastik elemanları bir araya getirerek yaptığı küçük boyutlu Caro heykeli denebilecek broş örnek olarak gösterilebilir. Altından, farklı geometrilerden oluşan kompozisyon, olduğundan daha büyük bir etkiyle izleyicisiyle bütünleşebilmektedir.

Resim 8: Bruno Martinazzi, "Altın Parmak", Altın Bilezik, 6,5cm., 1969.

Resim 9: Anthony Caro, 'İsimsiz', Altın Broş, 9x5cm. 2005.

Arman (1928-2005); Kısaca Arman olarak tanınan Armand Pierre Fernandez, antikacı aynı zamanda resim ve fotoğrafla amatörce ilgilenen bir babanın oğludur ve sanatla ilk kez çocukluk yıllarında tanışmıştır. Yeni gerçekçilik akımının kurucularından olan sanatçı, ilk önce soyut resimler yapmış, daha sonra heykelle yönelmiş, sonunda en bilinen çalışmaları olan günlük kullanım nesnelerini bir araya getirerek oluşturduğu formlarla "yığın" serisine ulaşmıştır.

Yves Klein'in 1958'de yaptığı "Boş" sergisine karşılık 1960'da Iris Clert Galerisi'nde "Dolu" sergisiyle sanat tarihinde büyük yankıyla yerini almıştır (Arman Studio Sitesi).

Sanatçı, yine diğer örneklerde olduğu gibi, kişisel çizgisini görmenin mümkün olduğu takı tasarımlarıyla daha farklı kitlelere ulaşabilmiştir. Resim 10'da görülen "Minyatür keman" çalışması kendi izlerini taşıyan küçük bir Arman'ın heykelidir.

Gio Pomodoro (1930-2002); Gio Pomodoro kuyumcu, grafiker, sahne tasarımcısı bir heykeltıraştır. Boşluk, doluluk, gerilim, zıt hareketlerin oluşturduğu enerji ve bunların formlarla olan ilişkisi üzerinde yoğun şekilde duran sanatçının klasik çalışmalardan geometriye, mekaniğe ve moderne kadar oldukça geniş konu seçeneği vardır. Aynı zamanda bronz, mermer, ahşap ve plastik malzemeleri kardeşi Arnaldo Pomodoro⁷ ile birlikte yaptığı çalışmalarında başarılı bir şekilde kullanmıştır. Pek çok malzemeyi bir arada kullanmayı da ustalıkla başaran

⁵Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://www.preziosa.org/it/2006/artisti/bruno-martinazzi.html>

⁶Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://www.anthonycaro.org/>

⁷Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://www.arnaldopomodoro.it/>

sanatçı, yumuşak dalgalı yüzeylerle soyut form araştırmaları ve seri çalışmaları geliştirmiştir. Farklı döküm teknikleriyle ters kabartmalar şeklinde çalışmalarıyla dikkat çekmişlerdir.

Kamusal alanda büyük ölçekli dinamik ve soyut formlardan oluşan heykeller yanında kardeşi ile birlikte yaptığı küçük ölçekli çok sayıda takı çalışmaları da vardır. Resim 11’de görülen altın broş bunlara örnek olarak gösterilebilir. Kendisi tarafından tasarlanan çalışma boyutuna rağmen, anıtsal bir etkiye sahiptir (Mad Museum Sitesi, “Gio Pomodoro, Brooch 1963”).

Miguel Berrocal (1933-2006); Tam adı Miguel Ortiz y Berrocal olan sanatçı, matematik, fizik ve mimarlık okumuş, seramik, resim ve heykel çalışmaları yapmış önemli İspanyol sanatçılardandır. Eduardo Chillida’nın çalışmalarından etkilenmiştir. İnsan formunu konu aldığı çok sayıda çalışması örnek olarak gösterilebilir.

Mühendislik ve mimarlık bilgisi heykellerine yansımış, matematiksel, yap-boz bulmaca parçalarını andıran çözümlenmeler denemiştir. Aldığı eğitimler sayesinde bilim ve sanatı iç içe kullanmayı başaran Berrocal’ın çalışmaları dikkat çekicidir ve sanat dünyasında beğeni ile karşılanmıştır.

Berrocal’ın heykelleri için, dahiyane bir şekilde metal parçaları yan yana getirerek oluşturduğu yap-boz bulmacası benzetmesi yapılabilir. Bir düzenekle sökülüp takılan mekanizma, heykele farklı bir anlam kazandırmıştır. Sanatçı, bu tür heykellerini düzeneği hakkında bilgi verdiği bir kitap ile birlikte sunmuştur (Berrocal Sitesi).

Sanatçının çok sayıda örneğini gördüğümüz takıları, genelde mekanik görünümlü figürlerden oluşmuştur. Resim 12’de görülen sarı bronz, yap-boz parçalarıyla oluşturulmuş erkek torsu 60’lı yılların sonunda kolye olarak tasarladığı bir çalışmasıdır (Tajan Sitesi, 2008: 63).

Resim 10: Arman, Minyatür, Keman, Altın Kolye, 58x23x7mm. ~1998

Resim 11: Gio Pomodoro, İsimsiz, Sarı ve Beyaz Altın Broş, 5,1x5,7x5,1cm, 1963

Resim 12: Miguel Berrocal, “Tors”, Bronz Kolye ~6,4cm., 1960’lı yıllar.

Tüm bu saydığımız örnekler dışında, 20. ve 21. yüzyılın en büyük sanatçılarından, Hector Guimard, Fernand Léger, Jean Cocteau, Man Ray, Jacques Lipchitz, Max Ernst, Lucio Fontana, Alberto Giacometti, Jean Dubuffet, Salvador Dali, Richard Pousette, Mimmo Rotella, Roy Lichtenstein, Robert Rauschenberg, John Chamberlain, Niki de Saint Phalle, Roman Opalka, Nam June Paik, Anish Kapoor, Jasper Johns, Villeglé, Jeff Koons ve bunun gibi sayabileceğimiz pek

çok sanatçı takı ile uğraşmıştır. Onlarla birlikte takı tasarımını başka açıdan görmek mümkün olmuştur ve bu anlamda çok güzel ve önemli örneklerle imza atmışlardır.⁸

Bu küçük ölçekli yapıtlar pek çok sanatçı için bazen yakın çevrelerine hediye olarak verdikleri tasarımlar olsa da, sanat dünyasında eşsiz eserler olarak yerlerini almışlardır (resim: 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24).

Resim 13: Fernand Léger (1881-1955), Seramik Broş ve Kolye.

Resim 14: Jean Cocteau (1889-1963), Altın Broş.

Resim 15: Man Ray, (1890-1976), Altın Yüzük.

Resim 16: Jacques Lipchitz (1891-1973), Altın Broş.

Resim 17: Max Ernst (1891-1976), Altın Broş.

Resim 18: Lucio Fontana (1899-1968), Gümüş ve Lak Bilezik.

Resim 19: Salvador Dali (1904-1989), Değerli Taş ve Metal Broş.

Resim 20: Mimmo Rotella (1918-2006), Metal Yüzük.

Resim 21: Roy Lichtenstein (1923-1997), Emaye Broş.

⁸ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz: <http://thejewelryloupe.com/jewelry-by-famous-artists/>

Resim 22: Niki de Saint Phalle, (1930–2002), Kolye.

Resim 23: Anish Kapoor (1954-), Beyaz Altın, Mor Emaye Kolye.

Resim 24: Jeff Koons (1955-), Platin Kolye.

“Farklı disiplinlerden gelen takı tasarımı ve üretimiyle uğraşan sanatçıların bireysel sanat anlayışları seyirciye, ürettikleri takılar aracılığıyla yansımıştır. Böylece sanatçılar, takının hem biçimsel hem de kavramsal olarak ifade ettiği değerlere farklı bir bakış açısı kazandırmışlardır. Dolayısıyla bu çalışmaların, takının bir sanat nesnesi olarak değerlendirilmeye başlanmasına katkısı büyüktür” (Ertan Ayata, 2015: 94).

Sonuç olarak

Hepimizin bildiği gibi heykel mekan isteyen bir sanat dalıdır. Üç boyutlu yapısı ona bizim dünyamızda yer açma gerekliliği doğurur. Bu, sanatçıların çalışmalarını konu, anlam ve biçim olarak nasıl bir ortamda görmek istemeleri ile başlayan, daha sonra heykelin kendi mekanının sınırlarını belirlemesi şekline dönüşen bir süreçtir. Örneğin daha önce yapılmış bir mekana yerleştirilecek heykel için, heykeltıraş mekan ve çevre verilerini değerlendirir. Biçim ve büyüklüğüne bu veriler doğrultusunda karar verir. Ama tasarımı yapıldıktan sonra çevre düzenlemesi düşünülen bir heykel için, etrafında nelerin hangi konumlarda ve büyüklüklerde olacağı heykel merkez olacak şekilde ele alınır. Bu, yerleştirilen ve hep orada kalması planlanan heykeller için geçerlidir elbette. Belli bir süre için düşünülen, bir sergi gibi, bir performans gibi çalışmalar ya da etkinliklere farklı açılardan bakmak gerekir. İşte bu noktada takı formunda heykeller, hareketli bir canlıda yer bulduğu düşünüldüğünde, onunla birlikte daha çok izleyici ile buluşma şansı kazanır. Böylece kişinin sosyal konumu, yaşı, cinsiyeti vb. sayılabilecek pek çok farklı özellikler gibi sebeplerle daha farklı ve çok sayıda izleyiciyle ilişki kurabilir. Heykelin sabit bir mekana bağlılığı aşılmış, yer değiştirme anlamında hareket kazanmış olur.

Çok sayıda örneğini gösterilebileceğimiz ve heykelin bu anlamda taşınabilir olması, pek çok sanatçının farklı fikirler üretmesine olanak sağlamıştır. Sanatçıların kendi izlerini taşıyan bu değerli nesnelere, onlara yeni alanları keşfetme ve farklı problemleri çözme imkanı verirken; aynı zamanda, insanın günlük hayatına girmiş ve orada yer almış olurlar.

Sanatçılar, ressam ya da heykeltıraşlar, takı yaparak kendi sanatlarını yinelemiş ve yenilemişlerdir. Gerçekleştirilen her bir çalışma zaten küçük ölçekte resim ya da heykeldir. Taşınabilir yapmak, sanatlarını dağıtmanın oldukça güzel bir yoludur. Bu takılar sadece hoş giden değil, aynı zamanda arzu ve istek nesnelere (Bernardi, 2004).

Günümüzde pek çok kişinin ilgisini çeken takı, heykel tarihinde büyük yer edinmiş önemli pek çok sanatçının üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Gelecekte genç tasarımcılar, sanatçılar ya da heykeltıraşların bu anlamda yeni önermelerini görmek mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- Arman Resmi Sitesi. "Sa vie-Arman Chronologie (1928-2005)" maddesi (Fransızca). Erişim: <http://www.armanstudio.com/arman-biography-1-fr.html>, 13.12.2011.
- Battistini, ?. (2001). Art Book-Picasso-Sanata adanan bir yaşam. (Çev. Cemal Kaan Emek). Ankara: Dost Kitabevi.
- Bernardi, F. (Janvier 2004). Art et Memoire Sitesi. "Bijoux d'artistes -'Etre ou ne pas être' Des peintres et sculpteurs créateurs de bijoux: à Seneffe" maddesi. Erişim: <http://www.art-memoires.com/lmter/l4042/41fbdbijoux.htm>, 24.11.2011.
- Berrocal Sitesi. "Works" maddesi. Erişim: http://www.berrocal.net/index_eng.html, 02.01.2016.
- Demirkalp, M. (2009). "Fusun Onur ve Heykel Sanatı". [Elektronik versiyon]. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi. 15, 31-35. Erişim: <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunigsfd/article/view/1025003283/1025003172>, 05.04.2016.
- Demirtaş Dikmen, P. (2011). "Çağdaş Takı Yorumu ve Özgün Yüzükler" [Elektronik versiyon]. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, sayı: 20, 137-144. Erişim: <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunigsfd/article/view/1025007876/1025006914>, 10.05.2016.
- Ersoy, A. (2002). Sanat Kavramlarına Giriş. 3. Baskı. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Ertan, Ayata, N. (Yaz, 2015). "20. Yüzyılda Sanatsal Takının Gelişim Sürecinde Heykel Sanatının Etkisi", Yedi: Sanat, Tasarım Ve Bilim Dergisi, sayı: 14, 91-99. Erişim: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yedi/article/viewFile/5000133252/5000122085>, 08.05.2016.
- Dupuis-Labbé, D. (2000). Picasso Sculpteur. Paris: Centre Pompidou.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (2008). 1. cilt, 2. Baskı. İstanbul: Yem Yayın.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (2008). 2. cilt, 2. Baskı. İstanbul: Yem Yayın.
- Fauchereau, S. (1988). Arp. Barcelona: Ediciones Polígrafi.
- Haviland, W. A., Walrath, D., Prins, H. ve McBride, B. (2008). Evolution and Prehistory-The Human Challenge. USA: Eighth Edition.
- Katı, A. (1996). Yeni Gerçekçilik ve César. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Mad Museum Sitesi. "Bruno Martinazzi" maddesi. Erişim: <http://collections.madmuseum.org/code/emuseum.asp>, 03.01.2012.
- Mad Museum Sitesi. "Gio Pomodoro, Brooch 1963" maddesi. Erişim: <http://collections.madmuseum.org/code/emuseum.asp>, 08.12.2011.
- McCarthy, C. (April 7, 2010). The Jewelry Loupe sitesi. "Alexander Calder's jewelry: going mobile" maddesi. Erişim: <http://thejewelryloupe.com/alexander-calders-jewelry-going-mobile/>, 09.12.2015.

- McCarthy, C. (August 19, 22, 2010). The Jewelry Loupe Sitesi. "Jewelry by Pablo Picasso: the secret stash of Dora Maar, part 1, 2, 3" maddesi. Erişim: <http://thejewelryloupe.com/jewelry-by-pablo-picasso-the-secret-stash-of-dora-maar/>, 09.02.2016.
- McIntosh, J. (2006). Prehistoric Europe. USA: Fact On File.
- Meyer, L. (1991). Afrique Noire. Paris: Editions Pierre Terrail.
- Moreeuw Sitesi. "Biographie Alexander Calder" maddesi. Erişim: <http://www.moreeuw.com/histoire-art/alexander-calder.htm>, 12.02.2016.
- Mülayım, S. (1994). Sanata Giriş. 2. Baskı. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Notes Precieuses Sitesi. "Bijoux de Braque à Saint Dié des Vosges" maddesi. Erişim: <http://www.notesprecieuses.com/lemagazine/2011/07/21/bijoux-de-braque-a-saint-die-des-vosges/>, 11.03.2016.
- Prado Rivas, E. L. (2009). Bijuteri. (Çev. Nesrin Akyüz). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Restany, P. (1975). César. Monte-Carlo: Editions André Sauret.
- Sanat Tarihi Sitesi. "Taki ve İnsanlık Tarihi" maddesi. Erişim: <http://www.sanattarihi.org/77/Taki-ve-Insanlik-Tarihi.aspx>, 14.11.2011.
- Stanislas, F. (1941). "Braque". Paris: Collection des Moitres.
- Tajan Sitesi. (19 Novembre 2008). "Mobilier et Bihoux D'Artistes" maddesi. Paris: Espace Tajan. Erişim: <http://www.tajan.com/pdf/8899.pdf>, 28.03.2016.
- Tajan Sitesi. (16 Mars 2010). "Mobilier et Bihoux D'Artistes" maddesi. Paris: Espace Tajan. Erişim: <http://www.tajan.com/pdf/2010/Ventes/9513.pdf>, 28.11.2011.
- Vierny, D. (2005). Julio Gonzalez- Dans la Collection de L'Ivam. Paris: Fondation Dina Vierny-Musée Mailliol.

Resim Kaynakları

- Resim 1: Vierny, D. (2005). Julio Gonzalez- Dans la Collection de L'Ivam. Paris: Fondation Dina Vierny-Musée Mailliol.
- Resim 2: http://thejewelryloupe.com/wp-content/uploads/2011/08/Maar_watch-ring.jpg, 02.02.2016.
- Resim 3: <https://silviafini.wordpress.com/2015/06/>, 02.02.2016.
- Resim 4: <http://didier2.bevirtual.co.uk/en-us/archive/hansjeanarp18861966.aspx>, 02.02.2016.
- Resim 5: <http://thejewelryloupe.com/wp-content/uploads/2010/10/26064275.jpg>, 03.02.2016.
- Resim 6: <http://www.artvalue.com/auctionresult--cesar-baldaccini-cesar-1921-19-pendentif-compression-de-bijou-2992149.htm>, 08.02.2016.
- Resim 7: <http://www.artvalue.com/auctionresult--cesar-baldaccini-cesar-1921-19-pendentif-pouce-2184441.htm>, 12.02.2016.
- Resim 8: <http://www.antiquesandthearts.com/jewelry-by-artists-in-the-studio-1940000-the-daphne-farago-collection/>, 12.02.2016.
- Resim 9: https://www.pinterest.com/pin/368732288212519621/?from_navigate=true, 13.03.2016.

Resim 10: <http://www.arman-studio.com/RawFiles/005957.jpg>, 10.05.2016.

Resim 11:

http://collections.madmuseum.org/code/emuseum.asp?emu_action=media&id=4333&mediaid=12323, 02.04.2016.

Resim 12: <http://www.tajan.com/pdf/2010/Ventes/9513.pdf>, 21.04.2016.

Resim 13: http://www.christies.com/features/Honey_I_Shrunk-5448-1.aspx, 24.04.2016.

Resim 14: https://www.1stdibs.com/jewelry/necklaces/drop-necklaces/jean-cocteau-pendant-brooch/id-j_21909/ 25.04.2016.

Resim 15: <http://thejewelryloupe.com/man-rays-jewelry-by-gem-montebello/>, 25.04.2016.

Resim 16: <http://www.trocadero.com/jdog/items/883856/en1.html>, 26.04.2016.

Resim 17: <http://thejewelryloupe.com/jewelry-by-famous-artists/>, 27.04.2016.

Resim 18: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/a6/b7/a3/a6b7a3acfb5875aa52ee5fd156096356.jpg>, 27.04.2016.

Resim 20: http://claudiaottaviani.com/main_ita.htm, 28.04.2016.

Resim 21: <http://www.biddingtons.com/os/itemhtml/ht503925.shtml>, 29.04.2016.

Resim 22: <http://thejewelryloupe.com/niki-de-saint-phalle-pop-feminism/>, 30.04.2016.

Resim 23: <http://www.louisaguinnessgallery.com/jewellery/2/2155>, 01.05.2016.

Resim 24: <https://artjewelryforum.org/exhibition-reviews/picasso-koons-artist-jeweler>, 02.05.2016.